

TIETEEN NIMESSÄ

Sarjassa tutustutaan lajien tieteellisiin nimiin.

UKKOETANA (*Limax cinereoniger*) on näyttävä kotimainen harjaetanolaji, joka voi venähtää jopa 20 sentin pituiseksi. Sukunimen kantasana on latinan *lima*, viila, ja verbi *limare* tarkoittaa viilaamista ja hiomista. Nimi on kuvaava, koska ukkoetana ja muut harjaetanat raastavat ravintonsa suuosallaan. Lajinimi *cinereoniger* tarkoittaa harmaanmustaa. Komistus on siis harmaanmusta viilari. Ole tarkkana, ettet sotke harmitonta ukkoa haitalliseen vieraslajiin, espanjansiruetanaan eli "tappajaetanaan", joka on väritykseltään selvästi vaaleampi.

JORMA LAURILA

PENTTI JOHANSSON / KUVALLITERI

Jäätutkijan matkassa

ELOKUVAFESTIVAALI Rakkautta & anarkiaa pyörähtää käyntiin Helsingissä 17.9. Elokuvia esitetään 19 salissa, joten tarjontaa on runsaasti. Yksi niistä on **Luc Jacquetin** uutuus *Ice and the Sky*. Ohjaaja muistetaan vaikuttavista elokuvistaan *Pingviinien matka* ja *Sademetsän tarina*. *Ice and the Sky* vie katsojan ympäristötieteen Nobel-voittajan ja intohimoisen jää- ja lumitutkijan **Claude Loriuksen** (s. 1932) mukana tutkimusmatkoille Antarktikselle. Lorius omisti koko elämänsä tutkimukselle ja sen ansiosta tiedämme ilmaston historiasta ja ilmastomuutoksesta nyt paljon enemmän.

Dokumentti ei voisi olla ajankohtaisempi. Pysäyttävän kaunis kuva ainutlaatuisen herkstä alueesta ja Loriuksen tuoma viesti jään sisältä ikaikaisista ilmapuista on ollut selvillä jo hyvän aikaa. Elokuva jättää katsojan miettimään: Mitä minä voin asialle tehdä?

Ympäristöministeriö järjestää aiheeseen liittyen seminaari *Ilmastopimus*. Nyt. 25.9. Bio Rexissä. Seminaarin jälkeen näytetään *Ice and the Sky* -elokuvan ensiesitys. Liput ja lisätiedot: www.hiff.fi.

ICE AND THE SKY

VALOKEILASSA

Käsitteet uuteen tarkasteluun

JOS TERMIT alkuperäislaji, tulokaslaji, vieraslaji ja haitallinen vieraslaji ovat menneet sekaisin, nyt ne kieppuvat kuin arokierijä.

Professorin ja Korkeasaaren entisen johtajan **Seppo Turusen** *Valloittavat lajit. Tulokkaat ja vieraslajit tulimuurahaisista jättipalsamiin* -teoksessa (Into 2015) käsitteet saavat perusteellisen tuuletuksen. Kirjan punainen lanka on asioiden suhteuttaminen toisiinsa. Ihminen on kiistatta maapallon haitallisin laji ja myös vieraslaji. Ihmisenhän on ollut maapallolla vasta silmänräpäyksen maapallon ikään verrattuna.

Ihmistä paljon haitattomammat vieraslajit kylvävät suurinta tuhoa rajatuissa elinympäristöissä kuten saarilla, joilla on koto-peräistä lajistoa. Meillä lajien uhanalaistumisen syyt ovat lähinnä metsätaloudessa ja avoimien maiden pensoittumisessa.

Kun jääkausi väistyi Suomessa, maa alkoi vähitellen vihertää. Ensimmäisten joukossa noin 9000 vuotta sitten alkoivat männyt itää. Vasta noin 5000 vuotta sen jälkeen oli kuusen vuoro.

Onko kuusi vieraslaji? Ei ole, koska tulokkaat on jaettu muinaistulokkaksiin ja uustulokkaksiin. Muinaistulokkaista, kuten piharatamosta ja päivänkakkarasta, kellään ei liene pahaa sanottavaa. Monet uustulokkaatkin kuten siili ja metsäkauris ovat jo sopeutuneet luontoomme ja jotkin vieraslajeiksi nimetyt kuten ruttojuuri alkavat näyttää jo kotoisilta. Entä haitalliset vieraslajit?

Ongelmallisia ovat taudinaiheuttajat ja muun muassa minkki sekä jättipalsami, mutta Turusen mukaan moni olisi päästettävä pannasta; esimerkiksi "viejättävän näköinen" karhunköynnös tai "linnuille kelpaava" terttuselja.

Haitallinen tulokas -leima on kirjan mukaan lätkäisty suotta ja usein tutkimatta monelle lajille. *Valloittavat lajit* on mielenkiintoinen puheenvuoro. Siitä sukeutuu taatusti kiivas keskustelu. ★★★★★

Alice Karlsson

Anneli Jussila (toim.): Turvapaikkoja elämälle (Luonnonperintösäätiö 2015)

Pentti Linkolan perustama Luonnonperintösäätiö on ehtinyt 20 vuoden ikään ja saanut juhlakirjan. Aluksi säätiön kantavat voimat esittelevät teoksessa itsensä, niin että osa kirjoittajista joutuu loistavien kirjoittajien, Linkolan ja Anto Leikolan, jälkeen vähän epäedulliseen asemaan. Kirjan toisella puoliskolla lukija saa tutustua pieniin elämälle pelastettuihin metsäkohteisiin, joiden esittely kutsuu retkelle ja suojelemaan. Tässä kirja täyttää parhaiten tehtävänsä: Säätiö osoittaa vastaansanomattoman arvonsa. (JT) ★★★★★

Lasse Kosonen: Sienenmetsästäystä (WSOY 2015)

Sienikonkari Kososen kirja esittelee lähes 300 sienilajia. Mukana on uutuusiakin kuten shimeji, Japanissa arvostettu ruokasieni, jolla ei vielä ole edes suomenkielistä nimeä. Aukeamat ovat selkeitä ja jokaisesta lajista on listattu myös keskeiset tuntomerkit. Kirjassa esitellään esimerkiksi 27 rouskulajia, joista kaikista on pienet kuvat samalla sivulla. Ne helpottavat ainakin aloittelijaa lajin tunnistuksessa. (JM) ★★★★★

